

Tranzicija sodobnega bivanja

Sodobna oblika bivanja – kaj naj bi to sploh pomenilo? Človek je že v prazgodovini svoje bivališče uporabljal za zadovoljevanje osnovnih potreb: spanje, prehranjevanje, razmnoževanje ipd. Poleg tega je moral skrbeti tudi za socialno interakcijo z drugimi prebivalci svoje votline/prebivališča. Vprašanje, ki se postavlja, je, ali se je način bivanja v sodobnem svetu kaj spremenil ali je šel razvoj v prvih letih 21. stoletja v katero drugo smer? Ali je mogoče sodobnemu človeku ponuditi kaj več in ali je to pripravljen sprejeti?

Kam gre torej razvoj?

Zaradi globalizacije, hiperindustrializacije, hiperkomunikacije in množičnega onesnaževanja današnjega sveta se sodobna gradnja usmerja v ekologijo, varčevanje energije, vode in drugih virov. Ali gre pri vsem skupaj le za marketinški pristop, tržno vrzel ali pa lahko prebivalcu (stanovalcu) ponudimo kaj več za ugodje bivanja? Naslednje vprašanje je, ali se je način bivanja toliko spremenil, tudi v socialnem smislu, da bi bilo treba spremeniti organizacijo bivališč. Na podlagi raziskav so ugotovili, da se je struktura prebivalstva in družin oz. skupnosti precej spremenila. Pri individualni gradnji je zaznati kar precej aktivnosti arhitektov za drugačno organizacijo prostorov, kar zadeva lego, povezavo med prostori, sozvočje z naravo, odpravljanje mej med znotraj in zunaj, drugačno socialno interakcijo med stanovalci ipd. V zadnjih letih imajo v tem segmentu največjo prednost Japonci, ki svoj zgodovinski in ultraminimalistični način bivanja prenašajo na najsodobnejše principe življenja: interaktivnost, fleksibilnost, mobilnost ... To je takrat, ko ob pogledu na arhitekturo malo zastaneš, nato pa se zamisliš, kam bodo dali vse stvari, na primer vsaj dvesto leposlovnih knjig, za tri polne omare oblek, zbirko glasbenih zgoščenk in podedovan kavč stare tete iz obdobja secesije. Vprašaš se, kaj danes pravzaprav potrebuješ. Katere prostore še potrebujemo? Kuhinje večinoma ne, saj kdo pa danes še kuha doma, torej kuhinjska niša zadošča. Kabineta tudi ne, saj lahko računalniško tablico uporabljaš kar v dnevnem prostoru na kavču. Konjički, kot so zbiranje znamk in lepljenje ladjic v steklenici – kaj je že to? Majhno kopalnico, saj nimaš časa poležavati v kadi. Vendar žal ni vse tako preprosto, saj so potrebe zelo različne, poleg tega pa se še spreminjajo. Stanovanje, kot stroj za bivanje, bi potrebovalo precej lepotnih popravkov, če ne kar korenite plastične operacije, da bi bilo v koraku s časom. Ali se kdo vpraša, kaj želijo današnji prebivalci, kako živijo, kakšne so njihove želje? Zakaj se oklepamo starih preizkušenih vzorcev, inovacije pa ostajajo pri poskusih? Ali smo v obdobju nekakšne tranzicije, ko šele s preizkusi ugotavljamo, kaj si pravzaprav želimo, arhitekti pa to z »laboratorijskimi« primeri uresničujemo, pa še to le parcialno? Nisem še slišal, da bi kateri arhitekt svoj arhitekturni presežek čez deset let obiskal in preveril, kako deluje, ali pa ga celo spremljal v njegovi funkciji. Posebna zgodba je vpliv kakovosti gradnje na počutje stanovalcev, vendar te teme ne bomo odpirali.

V naravi Slovencev je, da se neradi selimo, zato je najboljša možnost rastoča hiša. Lep primer je sosenska hiš v Smrjenah, vendar so to individualne hiše. Princip je zaradi zakonskih in verjetno drugih omejitev težko prenesti na večstanovanjsko gradnjo. Zanimiv primer je iz Pariza, ko so starejšemu bloku po obodu dodali dodatne prostore in lože ter tako posodobili in povečali stanovanja. Projekt je na ogled celo v muzeju moderne umetnosti MOMA v New Yorku; še vedno pa to ni pravi odgovor na sodobno bivanje. V zadnjih letih je v moje roke prišlo kar precej projektov večstanovanjske gradnje, pa kakšnega napredka od šestdesetih let,

razen združitve kuhinje in dnevne sobe, nisem opazil. Vprašanje je, ali s(m)o investitorji in uporabniki pripravljeni sprejeti spremembe. Sicer se v nizkoenergijski in trajnostni gradnji precej dogaja, vendar so realizacije redke. Poleg tega pa se mi postavlja vprašanje, kako je lahko pasivna gradnja res pasivna, če pa je vanjo vgrajena množica naprav in senzorjev in je bilo za njihovo proizvodnjo porabljene veliko energije, in koliko vzdrževanja bo potrebnega med uporabo. Večina razvoja gre predvsem v tehnološko smer, kjer je denar, ne pa tudi v bivanjsko.

Vzorčna hiša Brdo F3

Na Stanovanjskem skladu RS smo naredili razvojno-raziskovalni projekt Vzorčna hiša F3, ki obravnava problematiko bivanja in stoji v sklopu stanovanjske soseske Zeleni gaj na Brdu. Objekt z 52 stanovanji je trenutno v gradnji, nastal pa je v sodelovanju s Fakulteto za arhitekturo Univerze v Ljubljani. Sestavljen je iz štirih lamel, ki so jih projektirali štirje različni avtorji z različnimi metodološkimi, morfološkimi, tipološkimi in tehnološkimi pristopi. Poleg tehnoloških principov nizkoenergijske gradnje in uporabe sodobnih in za bivanje prijetnih materialov smo poskusili z zasnovo stanovanj preizkusiti alternativne načine razporeditve prostorov: raznovrstnosti, gradacije, možnosti optimizacije in prilagodljivosti. Stanovalcem ne želimo zagotoviti le funkcije prebivanja, ampak to, da bo stanovanje postalo dom v širšem pomenu. Ker gre za raziskovalni projekt, se bo po koncu gradnje in vselitvi objekt tudi spremljalo in primerjalo posamezne rešitve, ne samo v tehnološkem, ampak tudi v bivanjskem smislu; tako bomo dobili konkretne izsledke. Želimo si, da bi na podlagi te raziskave lahko prilagodili zakonodajo in morda s tem projektom kot vzvodom premaknili razmišljanje širše javnosti, od uporabnikov stanovanj, investorjev do drugih deležnikov v stanovanjski gradnji.

Sam pa si daljno prihodnost predstavljam predvsem v fleksibilnih, interaktivnih tlorisih (večfunkcijski fleksibilni prostori), ki bi se lahko sproti prilagajali glede na potrebe uporabnika. Tehnologija za to že obstaja, vendar pa dokler sodobnih in alternativnih principov bivanja naša zakonodaja in trg ne bosta prenesla, bomo v tranziciji.

Borut Hafner, univ. dipl. inž. arh., Stanovanjski sklad RS
Združenje stanovanjskih skladov,
GZS-Zbornica za poslovanje z nepremičninami